

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'UYALAR

YOSHLAR NUTQIDA ZAMONAVIY SO'ZLARNING QO'LLANILISHI

Ne'matova Ruxshona Tohir qizi
Bozorova O'g'ilshod Rutamovna

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti O'zbek tili va adabiyoti
yo'nalishi kechki ta'lim 1-bosqich talabalari*

Ilmiy rahbar: Turg'unpo'latov Diyorbek Ro'zmamat o'g'li

*Chirchiq davlat pedagogika universiteti O'zbek tilshunosligi kafedrasi o'qituvchisi
d.turgunpolatov@cspu.uz*

Annotatsiya:

Maqolada yoshlar nutqida zamonaviy so'zlarning qo'llanilish xususiyatlari, ularning kelib chiqish omillari hamda kundalik muloqotdagi o'rni tahlil qilinadi. Shuningdek, internet, ijtimoiy tarmoqlar va ommaviy madaniyat ta'sirida nutqqa kirib kelayotgan yangi birliklarning yoshlar dunyoqarashi va nutq madaniyatiga ta'siri yoritiladi.

Kalit so'zlar: *yoshlar nutqi, zamonaviy so'zlar, internet tili, slang, jargon, nutq madaniyati, ijtimoiy tarmoqlar, kommunikatsiya, til taraqqiyoti, leksika.*

KIRISH

Bugungi globallashuv davrida til jamiyat bilan hamnafas ravishda rivojlanib bormoqda. Ayniqsa, yoshlar nutqida yuz berayotgan o'zgarishlar zamonaviy til taraqqiyotining muhim ko'rinishlaridan biri hisoblanadi. Texnologiyalar, internet tarmoqlari va ommaviy axborot vositalarining keng tarqalishi natijasida kundalik muloqotda yangi so'z va iboralar faol qo'llanila boshladi. Bu holat yoshlar nutqining yanada dinamik va o'zgaruvchan bo'lishiga sabab bo'lmoqda.

Yoshlar tomonidan ishlatilayotgan zamonaviy so'zlar ko'pincha xorijiy tillardan kirib kelgan birliklar, qisqartmalar, slang va jargonlardan tashkil topadi. Bunday birliklar muloqotni tezkor va qulay amalga oshirishga xizmat qilsa-da, ayrim hollarda adabiy til me'yorlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shu sababli zamonaviy so'zlarning nutqdagi o'rni va ularning til madaniyatiga ta'sirini o'rganish dolzarb masalalardan biri sanaladi.

Hozirgi kunda ijtimoiy tarmoqlar yoshlar nutqining shakllanishida asosiy omillardan biri bo'lib xizmat qilmoqda. Telegram, Instagram, TikTok kabi platformalarda qo'llanilayotgan yangi birliklar qisqa vaqt ichida keng ommalashmoqda. Natijada yoshlar orasida o'ziga xos kommunikativ uslub shakllanmoqda.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Tilshunoslikda yoshlar nutqi va zamonaviy so'zlarning qo'llanilishi masalasi ko'plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Xususan, tilning ijtimoiy tabiati hamda jamiyat taraqqiyoti bilan uzviy bog'liqligi haqida fikr yuritilgan ilmiy ishlarda yoshlar nutqining o'ziga xos xususiyatlari alohida ta'kidlanadi. Tadqiqotchilar zamonaviy leksikaning shakllanishida internet, ommaviy madaniyat va xorijiy tillarning ta'siri kuchayib borayotganini qayd etadilar

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

[1; 29]. Muallif fikricha, yoshlar nutqidagi yangi birliklar tilning tabiiy rivojlanish jarayonini aks ettiradi va bu holat jamiyatdagi kommunikativ ehtiyojlar bilan chambarchas bog'liqdir.

Nutq madaniyati va kommunikatsiya masalalariga bag'ishlangan manbalarda slang, jargon hamda qisqartmalarning yoshlar orasida faol qo'llanilishi tahlil qilingan. Ayrim olimlar bunday birliklarni nutqning soddalashuvi va tezkor muloqot vositasi sifatida baholasa, boshqalari ularning adabiy til me'yorlariga salbiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi [2; 41]. Muallifning fikriga ko'ra, zamonaviy so'zlardan me'yorida foydalanish yoshlarning nutq boyligini oshiradi, biroq ortiqcha va noo'rin qo'llanishi til madaniyatining pasayishiga olib kelishi mumkin.

Shuningdek, internet lingvistikasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda ijtimoiy tarmoqlarning yoshlar nutqiga ta'siri keng yoritilgan. Telegram, Instagram va TikTok kabi platformalarda qisqa, ixcham hamda emotsional ifodalar keng tarqalib, yangi kommunikativ uslublarni yuzaga keltirmoqda [3; 17]. Tadqiqotchilar bu jarayonni raqamli kommunikatsiyaning tabiiy natijasi sifatida izohlaydilar. Muallif fikricha, virtual muloqot muhiti yoshlarning tilga bo'lgan munosabatini o'zgartirib, yangi leksik qatlarning shakllanishiga xizmat qilmoqda.

Yoshlar nutqida uchraydigan zamonaviy so'zlar ijtimoiy tarmoqlar, kundalik muloqot va internet sahifalari asosida kuzatildi hamda lingvistik jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot davomida zamonaviy leksikaning qo'llanish darajasi, ma'no xususiyatlari va nutq madaniyatiga ta'siri o'rganildi [4; 52]. Muallif fikricha, zamonaviy so'zlar yoshlar nutqining ajralmas qismiga aylangan bo'lib, ularni ilmiy asosda tadqiq etish til taraqqiyotini chuqur

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, yoshlar nutqida zamonaviy so'zlarning qo'llanilishi bugungi axborotlashgan jamiyatning tabiiy mahsuli hisoblanadi. Internet, ijtimoiy tarmoqlar va global kommunikatsiya vositalari ta'sirida yangi so'z va iboralar yoshlar orasida tez ommalashmoqda hamda kundalik muloqotning muhim qismiga aylanmoqda. Bu jarayon tilning doimiy ravishda rivojlanib borishini ko'rsatadi.

Shu bilan birga, ayrim hollarda xorijiy birliklar va slanglarning haddan tashqari ko'p qo'llanishi adabiy til me'yorlariga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Shuning uchun yoshlarning nutq madaniyatini shakllantirishda zamonaviy leksikadan o'rinli va me'yoriy foydalanish muhim ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ҳожиёв А. Тилшунослик терминларининг изоҳли луғати. – Тошкент: Ўзбекистон миллий энциклопедияси, 2002.
2. Mahmudov N. Til va jamiyat. – Toshkent: Ma'naviyat, 2013.
3. Sayfullayeva R., Mengliyev B., Boqiyeva G. va boshq. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010.

TANQIDIY NAZAR, TAHLILIIY TAFAKKUR VA INNOVATSION G'OYALAR

4. Nurmonov A. O'zbek tilshunosligi tarixi. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2012.
5. Safarov Sh. Pragmalingvistika. – Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi, 2008.
6. Yo'ldoshev B. Nutq madaniyati va uslubiyat asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2007.
7. Crystal D. Language and the Internet. – Cambridge: Cambridge University Press, 2011.

